

แนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

มนทนา รุจิระศักดิ์¹ เยาวดี ตินสิริสุข¹ จรรย์ ทองเจือ¹ และประสาร รุจิระศักดิ์²

บทคัดย่อ

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็น 1 ใน 23 จังหวัดนำร่องโครงการเกษตรอินทรีย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงได้ทำการวิจัยหาแนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวอินทรีย์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สถานการณ์ การผลิตและการตลาดข้าว (2) องค์ความรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าว (3) แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ (4) แนวทางส่งเสริมการตลาดข้าวอินทรีย์ โดยวิเคราะห์สถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าว จากเอกสาร และข้อมูลสารสนเทศต่างๆ แล้วทำการศึกษารายละเอียดและทัศนคติด้านข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภออัมพวา อำเภอปากพะนัง อำเภอพระพรหม และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ โดยการสัมภาษณ์แบบสอบถาม จากนั้นจึงรับสมัครเกษตรกร 8 รายเข้าสู่กระบวนการสร้างความรู้ แล้วให้เกษตรกรเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวแบบอินทรีย์ในแปลงนาของตนเอง บันทึกข้อมูลด้านผลผลิต องค์ประกอบของผลผลิต ต้นทุน รายได้ และการจัดการด้านการตลาด ได้ผลการวิจัยดังนี้

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งปีและนาปรังมากที่สุดในภาคใต้ แต่ผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปี ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคใต้ ในขณะที่ผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปรังสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคใต้ ปัญหาการผลิตที่สำคัญคือข้าวเปลือกมีความชื้นสูงและเกษตรกรเปลี่ยนพื้นที่นาไปปลูกปาล์ม น้ำมัน ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชคือเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการปฏิบัติต่างๆ ตามข้อเสนอแนะในระบบการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่แล้ว มีกลุ่มเกษตรกรทำนาซึ่งเอื้อต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกษตรกรส่วนใหญ่ถือครองที่นาไม่เกิน 10 ไร่ และมีการเลี้ยงสัตว์จึงมีวัตถุดิบในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เหมาะต่อการทำนาอินทรีย์แบบพึ่งตนเอง ส่วนข้อจำกัดที่สำคัญของการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์คือเกษตรกรไม่มีความรู้ในการป้องกันศัตรูข้าวโดยไม่ใช้สารเคมี จึงไม่แน่ใจในเรื่องผลผลิต การเจริญเติบโตของข้าวและรายได้สุทธิที่จะได้จากการปลูกข้าวอินทรีย์ อีกทั้งพันธุ์ข้าวเพื่อการค้ายังไม่เหมาะสมกับการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ เมื่อเกษตรกร 8 รายที่สมัครเข้าร่วมโครงการผ่านกระบวนการสร้างความรู้พบว่าทำให้เกิดเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการระหว่างเกษตรกร และเกิดความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนมาปลูกข้าวอินทรีย์มากขึ้น ผลจากการทดลองให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาปลูกข้าวอินทรีย์มีข้อค้นพบที่สำคัญคือ ประสบการณ์ไม่ดีเกี่ยวกับการปลูกข้าวในระบบอินทรีย์ มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจกลับไปปลูกข้าวแบบเคมี ภูมิปัญญาเป็นสิ่งสำคัญที่

¹ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยอําเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

² มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ควรมี และในระยะ 1 ปีแรกของการปรับเปลี่ยนมาทำอินทรีย์ มีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน

สถานการณ์การตลาดข้าวในจังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยกเว้นด้านราคาข้าวเปลือกในช่วงปี 2551 ที่ปรับตัวสูงขึ้นประมาณร้อยละ 55 ตามราคาข้าวในตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้นประมาณร้อยละ 130 และปรับตัวลดลงในปี 2552 การจัดจำหน่ายผลผลิตมี 2 ช่องทางคือ ช่องทางที่ผ่านโรงสี ซึ่งเป็นช่องทางหลัก และช่องทางที่ไม่ผ่านโรงสี ซึ่งมีปริมาณผลผลิตน้อยมาก การค้าข้าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในด้านปริมาณและมูลค่าซึ่งขึ้นไปตามทิศทางตลาดโลก สำหรับการผลิตข้าวอินทรีย์มีต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 3990.86 บาท รายได้เฉลี่ยไร่ละ 6,257.62 บาท มีรายได้สุทธิเฉลี่ยไร่ละ 2,663.10 บาท กำไรสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 2,266.76 บาท รายได้สุทธิเหนือต้นทุนที่จ่ายจริงเฉลี่ยไร่ละ 4,238.61 บาท กำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่จ่ายจริงเฉลี่ยไร่ละ 4,174.24 บาท ขนาดการผลิต ณ จุดคุ้มทุน 1.54 ไร่ ผลผลิตจัดจำหน่ายในลักษณะข้าวเปลือกทั่วไปให้กับโรงสี ร้อยละ 52 จำหน่ายในลักษณะเมล็ดพันธุ์ให้กับเพื่อนบ้านร้อยละ 4 และจำหน่ายในลักษณะข้าวสารโดยจำหน่ายเองร้อยละ 44.26 ตลาดข้าวอินทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน สร้างตลาดใหม่ ๆ เช่น ตลาดนัดสุขภาพ ตลาดสินค้าอินทรีย์ และการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมตลาดข้าวอินทรีย์ควรพัฒนาให้เป็นสินค้าเฉพาะกลุ่ม หรือที่เรียกว่า "niche market"

ดังนั้นหากจะมีการสนับสนุนให้ชาวนาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ปรับเปลี่ยนมาผลิตข้าวแบบอินทรีย์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับการผลิตข้าวแบบอินทรีย์ของเกษตรกร เน้นส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์แบบพึ่งตนเอง พร้อมกับผลักดันให้มีการตั้งกลุ่มการผลิตข้าวอินทรีย์ขึ้นในชุมชน คูแฉะ เกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนมาปลูกข้าวอินทรีย์อย่างใกล้ชิด และส่งเสริมกิจกรรมการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินให้มากขึ้น ในด้านการตลาดต้องสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ด้วยการพัฒนาไปสู่สินค้ามาตรฐานอินทรีย์ และสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและพัฒนาไปสู่วิสาหกิจชุมชน การวิจัยที่จำเป็นคือวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวให้ได้พันธุ์ที่มีผลผลิตสูงในสภาพการปลูกแบบอินทรีย์ การฟื้นฟูต้นข้าวหลังน้ำท่วมด้วยวิธีที่ไม่ขัดต่อข้อกำหนดของระบบเกษตรอินทรีย์ การผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วที่เป็นปุ๋ยพืชสดในภาคใต้ ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือภาครัฐควรมีมาตรการชัดเจนในการชดเชยความเสียหายของนาข้าวอินทรีย์ที่เกิดจากสภาพลมฟ้าอากาศที่แปรปรวน การส่งเสริมและผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ข้าวได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าอินทรีย์

คำสำคัญ: ข้าวอินทรีย์ นครศรีธรรมราช ผลผลิตข้าว รายได้สุทธิ กำไรสุทธิ รายได้สุทธิเหนือต้นทุนที่จ่ายจริง กำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่จ่ายจริง ผลผลิต ณ จุดคุ้มทุน

Developmental Approach in Organic Rice Production: A Case Study in Nakhon Si Thammarat Province

Montana Ruchirasak³, Yaowadee Tinsirisuk³, Jarun Thongier³ and Prasan Ruchirasak⁴

Abstract

Nakhon Si Thammarat is 1 of the 23 provinces which has navigated organic farming since 2005, but it's not successful enough. Therefore, the research about the development approach in organic rice production has to be done in the area. The objectives of this research were to study; (1) local situation of rice production and marketing, (2) farmers' knowledge in rice production, (3) organic rice production approach, (4) approach to promote organic rice marketing. The research started, in Huasai, Pakpanang, Phraprom and Chalermphrakiat District, with an investigation of farmers' knowledge and attitudes about the organic rice farming by questionnaires. After that, 8 volunteer farmers farmed their organic rice. The yield, yield component, costs, income and marketing management were recorded. The findings were as follows:

Nakhon Si Thammarat province is the biggest area for rice cultivation in the south; both seasoning paddy rice and off-seasoning paddy rice. It was reported that the yield per area of seasoning paddy rice was lower than the average yield of the south while the yield per area of off-seasoning paddy rice was higher than that of the south. The important obstacles were high grain yield moisture content and the replacement of oil palm plantation in the rice planting area. The main supporting factor for organic rice production in Nakhon Si Thammarat was almost farmers could follow the organic rice instruction; they accepted the shared and learned method. Most of them owned less than 10 rais per household and did the animal husbandry, so they had raw material to produce organic fertilizer. The major limitation of organic rice production was the farmers have not enough knowledge to prevent pests without chemical substance. They were not convinced about the yield and net income from organic rice farming, moreover, variety of the

---

³ Faculty of Agriculture, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Tungyai, Nakhon Si Thammarat

⁴ Faculty of Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai

commercial rice was not suitable for organic production. After the 8 farmers had set an informal network, they got high confidence in transition to farm organic rice. It was also found that bad face in the organic farming gave a direct result to farmers' decision on going back to chemical farming. Organic rice farmers should realize folk wisdom in the first year of transition period, especially the use of green manure.

Rice marketing situation in Nakhon Si Thammarat province has not changed much excepted the price of paddy in 2008; increased rapidly 55% followed the world prices, rose about 130%, and dropped in 2009. There were two market channels for paddy; majority of paddy pass through the mill and the rest not through the mill. Rice trade has increased both volume and value based on the world market. In this research, it was found that the 8 farmers transiting to organic rice farming had average total cost, average revenue, average net income, average net profit, average net cash income and average net cash profit 3,990.86, 6,257.62, 2,663.10, 2,266.76, 4,238.61 and 4,174.24 baht per rai, respectively. The break-even output was only 1.54 rai. The paddy rice has been sold to the mills 52 percents, sold as seeds to neighbors 4 percents and distributed as milled rice 44.26 percents. Organic rice market tended to rise because there were new market forms such as health care market, organic products and community enterprises promotion from the government and private agencies. Therefore, organic rice should be promote to the niche market.

There was some importance developmental approaches in organic rice promotion in Nakhon Si Thammarat province. Relevant agencies should create a positive attitude of farmers on it, focus on self-sufficiency organic rice farming, promote the establishment of organic rice production group in community and closely monitor the farmers as well. For the production technology, soil fertility management, cost reduction, product value added, and strengthen the group to be community enterprise. The research on high yielding variety and suitable for organic production system is the most necessary. There should be the restoration of rice after the flood under the organic farming conditions and legume seeds production for green manure. Strategic suggestions from this research were the government should have a clear policy in compensation for the damage of the organic rice farming and a project to promote and push it to be certified for organic product.

Keywords: Organic rice, Nakhon Si Thammarat, rice yield, net income, net profit, net cash income, net cash profit, break even output

